

Den politiska biodlarens bibliotek

Bin är troligen de varelser det har skrivits mest om i litteraturen, näst efter människan. Erik Sjödin är konstnären som tagit fasta på detta och som skapat ett minst sagt ovanligt bibliotek. Han menar att böckerna i samlingen visar hur vi människor genom historien alltid har förstått saker mer eller mindre fel.

AV LINDA DAHL

Under de senaste 20 miljoner åren har sättet som bina lever sina liv och producerar sin honung på inte förändrats nämnvärt. Det krävs fyrtiotusen flygturer till mellan tre och fem miljoner blommor för att få ihop ett kilo honung. Evolutionens matematik har varit enkel, det har varit ett vinnande om än slitsamt koncept från allra första början. Eller?

Erik Sjödin är ingenjören som blev konstnär med ett brinnande intresse för flora och fauna. Efter en kort rundvisning av konstnärskollektivet Slakthusateljéernas lokaler vid Globen i Stockholm bänkar vi oss med var sin kopp kaffe i den lilla ateljén. På en av väggarna står belysta lådor till brädden fyllda med mossbräknar – en kväverik vattenväxt som bland annat används som gröngödsel och för att bekämpa malaria. Forskare, och även Erik Sjödin, undersöker om växten har ett värde som potentiellt livsmedel, eller som gödning vid en kolonisering av Mars. Mittemot

de grönskande lådorna står en vanlig bokhylla full av ovanliga böcker. Det är med anledning av den jag är här. Bin, böcker och forskning blev till ett bibliotek och hela konstprojektet landade i en bok med den passande titeln *The Political Beekeeper's Library*.

– Vi har gått från ett väldigt hierarkiskt till demokratiskt samhälle men det har också bina gjort. Fast sedan är frågan, har bisamhället verkligen förändrats och vad är det egentligen som är annorlunda?, säger Erik och ler fundersamt samtidigt som han tittar på bokhyllan full av böcker.

– Det man kan se när man läser i *The Political Beekeeper's Library*, berättar Erik medan han ömsom sippar på sitt kaffe och tittar ut genom fönstret, är att det har skett en förändring över tid. Det vi ansåg vara rätt tidigare verkar inte vara korrekt. Sättet som vi förstår saker på i dag kanske inte heller stämmer? Vi kommer kanske att titta tillbaka på den här perioden och säga att vi tänkte fel? Böckerna i min samling har gemensamt

att de försöker beskriva att saker är på ett visst sätt. Men när de ställs bredvid varandra ser du hur svårt det är. Det är tydligt att vi genom historien alltid har förstått saker mer eller mindre fel vilket öppnar upp för att vi kanske inte har full förståelse för hur saker och ting är ordnade i dag.

I boken *The Political Beekeeper's Library* skriver Erik Sjödin att bin troligen är de varelser det har skrivits mest om, näst efter människan. Bisamhället har helt enkelt ofta fungerat som en förklaringsmodell för vårt eget samhälle. Hans bok är, enligt honom själv, ett försök att samla in, organisera och presentera böcker där det dras paralleller mellan hur bin och människor är socialt och politiskt organiserade.

På frågan om hur idén om den politiska biodlaren föddes, berättar Erik att det var en process. Intresset för bin fördjupades 2010 då problematiken med colony collapse disorder debatterades mycket i media (hela bisamhällen dog

ut snabbt och i stor omfattning runt om i världen). I samma veva släpptes boken *Honeybee Democracy* av biologiprofessorn Thomas D Seeley. Det i sin tur följdes av Occupy Wall Street-demonstrationerna i USA hösten 2011.

På vilket sätt är den politiska biodlaren politisk?

– Det kan man spekulera i. Just titeln är öppen för tolkning. Många som har skrivit de här böckerna är biodlare själva, det är ju faktiskt inte jag. Man kan också tänka sig en fiktiv person bakom titeln. Men det är uppenbart att de som har skrivit de här böckerna om bina har en vilja att föra fram sina politiska åsikter om hur människor bör bete sig, exempelvis när det gäller beslutsfattande och arbetsfördelning. De jag främst har lyft i mitt verk är biodlare och forskare i västvärlden, här i Europa och USA. De har agendor influerade av sina sammanhang. Biodlare som grupp har också politiska agendor, exempelvis när det gäller jordbruksfrågor.

Vad skulle du säga att den agendan är?

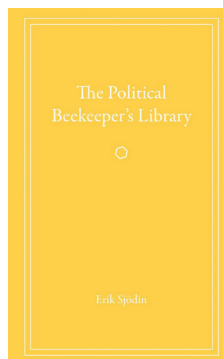
– Att framhäva biodling. Den kan såklart se ut på olika sätt. Bin har alltid

haft många talespersoner eftersom vi har haft nytta av dem. Honung och pollinering är ju något man kan göra ekonomi av. I Sverige har vi inte någon direkt pollineringsekonomi men i USA omsätter det enorma pengar. Det gör att

biodlare vill påverka politiken i sin egen riktning. Det är så det fungerar för de flesta grupper, att man försöker påverka sin omgivning utifrån sina intressen.

I vilken riktning han själv vill påverka människor är något som får Erik att fundera ett tag, men efter en stunds tystnad säger han att han egentligen bara vill att vi ska våga ställa frågor.

– Folk tycker att biblioteket är kul och spännande och att det är ett gediget arbete. Sedan är det ett intressant sätt att presentera ett arbete på. Många akademiker presenterar sin forskning i en ganska svårtillgänglig text. När biblioteket presenteras är det ju både estetiskt och visuellt. Det är uppbyggt för att få folk att tänka efter. Men det mest positiva med biblioteket är att folk börjar ställa egna frågor.

Några av de viktigaste författarna i biblioteket, enligt Erik, är Aristoteles som var en av de första som reflekterade över bin. Den andra är Charles Butler som på allvar introducerade idén om att kungen i bikupan i själva verket är drottning. Men framför allt är det Thomas D Seeleys *Honeybee Democracy* som fått tanken på den politiska biodlarens bibliotek att ta form.

– Det som fascinerar mig med den här boken, säger Erik samtidigt som han tar fram Seeleys bok ur bokhyllan, är sättet han beskriver hur honungsbina är organiserade. Han lyfter fram dem som demokratiska, till skillnad från hur de presenterats tidigare i historien.

Thomas D Seeley har sedan sjuttiotalet studerat bins beteenden i samband med att de väljer boplat. Bland annat har han testat att föra över sin forskning om binas sociala organisation till sin egen forskargrupp av människor. Erik beskriver honom som en av de viktigaste nu levande forskarna på området. I *Honeybee Democracy* från 2010 detsiderar Seeley drottningen och döper henne till »The Royal Ovipoositor» – den

kungliga äggläggerskan. Hon är ingen härskarinna i bikupan och makten är decentraliserad och demokratisk.

Bisamhället beskriver Seeley som en beslutsfattande grupp av individer med gemensamma mål och ömsesidig respekt för varandra. Han menar att bina helt och hållet förlitar sig på ett ärligt uppsåt i debatten, utan en ledares inflytande. Olika lösningar undersöks noggrant och majoritetens beslut räknas som den gångbara lösningen. Seeleys slutsats är att bina alltid fattar det bästa beslutet och att det som fungerar bra för bin också borde fungera bra för oss människor. Med hjälp av rätt organisation är demokratiska grupper anmärkningsvärt intelligenta, oftast smartare än den smartaste individen inom gruppen.

Det dröjde ända till upplysningen på 1700-talet innan »kungen« kom ut ur garderoben som drottning. Det är lockande att påpeka att upptäckten förebådade en övergripande samhällsförändring där kvinnorna successivt,

om än långsamt, började betraktas som mer jämlika här i västvärlden. Det är även lockande att spekulera i huruvida *Honeybee Democracy* ger en fingervisning om att vi kommer att anpassa oss mer efter naturen i stället för att försöka bemästra, tukta och utsätta den för rovdrift i framtiden.

Men Erik vill inte förutspå framtiden och hur det kommer att se ut. Hans konst vill, enligt honom själv, belysa både nutida brådskande problem och potentiella lösningar. När jag frågar om vilken funktion boken och biblioteket har i det sammanhanget svarar Erik med eftertryck att han först och främst försöker vara ödmjuk.

– Biblioteket är ett filosofiskt projekt, mer tänkt att ställa frågor än att ge svar. Att det finns problem tycker jag är relativt uppenbart. Men jag påstår inte att jag sitter inne på svaren eller på några lösningar. Jag jobbar här även med att försöka presentera forskning som andra har gjort, så det är inte bara mina idéer.

Erik fortsätter:

– I vårt mänskliga samhälle har vi kanske svårt att se i detalj hur det egentligen fungerar. Ekonomer, filosofer och statsvetare försöker alltid förstå sig själva men det där är ju ständigt i förändring.

Hur menar du då?

– Vi har svårt att se bortom vår egen subjektivitet och det är lättare för oss att titta på andra än att titta på oss själva. Att förstå bisamhället är kanske lättare än att förstå vårt eget samhälle. Det hänger kanske ihop?

När jag stänger dörren bakom mig till konstnärskollektivet vid Slakthusområdet i Stockholm surrar det lika mycket i mitt huvud som inne i en bikupa. Det råder inga tvivel om att det gör det även i Erik Sjödins huvud. Även om boken *The Political Beekeeper's Library* har en början och ett slut är både jag och Erik överens om att berättelsen inte slutar här. **e**

Några av böckerna som ingår i Erik Sjödins samling.